

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki kaya gazı ve petrolü arama, çıkarma, depolama ve işleme için ÇED başvuruları ile duyarlı yörelerde ‘ÇED Gerekli Değildir’ ve ‘ÇED Olumlu kararı’ verilen kaya gazı/petrolü arama ve çıkarma başvurusu sayısına ilişkin sorularımın Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın İdris GÜLLÜCE tarafından Anayasa’nın 98 inci ve TBMM İçtüzüğü’nün 96 ncı ve 99 uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. 15/12/2014

Prof. Dr. Hülya GÜVEN
CHP İzmir Milletvekili

Ülkemizde kaya gazı/petrolü rezervinin, yerli kaya gazına dayalı elektrik üretim potansiyelinin, kaya gazı kanunun gazın kullanım hakkı başta olmak üzere taşıması gereken şartların, kaya gazı tesisi işletimi için çevre etki değerlendirme kriterlerinin, insan ve çevre sağlığı üzerine etkilerinin, gazın hidrolik kırılma işlemi ile çıkarılmasında kullanılmasına izin verilecek kimyasalların ve atık yönetiminin belirlenmesi ve başta su kaynaklarımızla ilgili kanunlarımız olmak üzere diğer mevzuatımızda alınması gereken önlemlerin araştırılması için 8/3/2013 tarihli araştırma önergesi vermiştik.

Yer altındaki kaya katmanları arasında bulunan kaya gazı en sık uygulanan yöntemin hidrolik kırma işlemi olduğu görülmektedir. Hidrolik kırma işleminde 7.500 - 34.000 ton su, kum ve zehirli kimyasal, kaya katmanları arasında sıkışmış halde bulunan metanı çıkartmak için yüksek basınçla püskürtülmektedir. Kirli suyun yarısı yer altında kalmakta, metan ile birlikte gazda bulunan radyoaktif elementler ve yaklaşık 200 çeşit kimyasal madde ile kirlenmiş olan 3800 - 15.000 ton su yeniden yeryüzüne çıkmaktadır. Bu kirli su endüstriyel atık olarak kabul edilmektedir. Kirli suda bulunan maddelerin beyin hasarı, doğuştan engellilik ve kanser gibi sağlık sorunlarına yol açabildiği belirtilmektedir.

Kuyular 160 dönüm arazi içinde veya her 4 dönüm başına 16 kuyu şeklinde de konumlandırılabilir. Bir endüstriyel alan, içindeki kuyu başı sayısına göre 20 ile 60 dönüm arasında değişebilir. Bir kaya gazı kuyusunda ömrü boyunca 10 kez hidrolik kırma işlemi yapılabilir. Bir kentte uygun koşullarda 1500’e kadar kaya gazı kuyusu açılabilir. ABD’nde 400.000 kaya gazı kuyusu bulunduğu belirtilmektedir. Kuyu bölgesinde kullanılan makinalar, onbinlerce kamyon ve ortaya çıkan atık suyun 34 eyalette kırsal alanları zehirli endüstriyel bölgelere dönüştürdüğü belirtilmektedir. Bu nedenle ABD’nin bazı eyaletlerinde hidrolik kırma işlemiyle kaya gazı ve kaya petrolü çıkarılması işleminin kayalara enjekte edilen sıvıların içme suyunu kirlettiği, hastalıklara neden olduğu, hayvanları zehirlediği ve vahşi yaşamı yok ettiği gerekçesiyle durdurulduğu belirtilmektedir. Fransa ve Bulgaristan’da kaya gazı operasyonlarının yasaklandığı, İngiltere’de ise operasyonların kamuoyu baskısına rağmen kısıtlı olarak devam ettiği bilinmektedir. Avrupa Birliği Komisyonunun 22/1/2014 tarihli ve 2014/70/EU sayılı “Yüksek Hacimli Hidrolik Kırma Yönetimi Kullanılan Hidrokarbonların (kaya gazı gibi) Arama ve Üretimine Yönelik Asgari Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı”nda hidrolik kırma tekniğinin sağlık ve çevre konusunda özel sorunlar yarattığı belirtilmektedir. Kararda kaya gazı gibi hidrokarbonların arama ve üretiminde kullanılacak hidrolik kırma tekniği ve yatay sondaj konularında ölçek ve yoğunluk bakımından Avrupa Birliği’nde çok sınırlı tecrübe bulunduğu da belirtilmektedir. Ayrıca kararda yüksek hacimli hidrolik kırma yöntemi kullanımına neden olabilecek hidrokarbon arama ve/veya üretimi lisansları tahsis edilmeden önce üye devletlerin insan

58243

sağlığı ve çevreye etkilerini ve risklerini önlemek, yönetmek ve azaltmak için stratejik çevresel değerlendirmelerini hazırlamaları gerektiği belirtilmektedir.

Bilindiği gibi Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi tarafından karara bağlanan 27/6/2001 tarihli ve 2001/42/EC sayılı “Bazı Plan ve Programların Etkilerinin Değerlendirilmesi Hakkında Yönerge”nin (Avrupa Birliği Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönergesi) en önemli amacı Çevresel Etki Değerlendirmesi’nin eksik yönlerinin tamamlanarak çevresel sorunlarla etkin mücadeleye katkı sağlamaktır.

3/10/2013 tarihli ve 28784 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğini yürürlükten kaldıran 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin EK-1 Listesi olan “Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler Listesi”nin 28 inci maddesinde “500 ton/gün ham petrol, 500.000 m³/gün doğal gaz veya kaya gazının çıkarılması” yer almaktadır. Aynı Yönetmeliğinin EK-2 Listesi olan “Seçme-Elemente Kriterleri Uygulanacak Projeler Listesi”nin 49 maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde “Karbondiyoksit, kaya gazı ve diğer gazların çıkartıldığı, depolandığı veya işlendiği tesisler, (Atölye tipi dolum tesisleri hariç)”denilmektedir.

Ülkemizde iklim değişikliği etkisi, çölleşme, kuraklık, çarpık kentleşme, plansız sanayileşme, sanayi tesislerinin artan su ihtiyacı, su rezervleri yakınındaki 2/B arazilerinin imara açılması ve maden yataklarının işletmeye açılması, tarımda aşırı ve verimsiz sulama, çevre kirliliği, devreye alınmayan atıksu arıtma tesisleri, Hidro Elektrik Santrallerin (HESler) akarsu sisteminde oluşturduğu tahribat, betonlaşma ve son olarak da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan yeni Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği’nde “ÇED gereklidir” ya da “ÇED olumsuz” kararı verilmesi neredeyse imkânsız hale getirilmiş olup su kaynaklarımız tehdit altındadır.

Halen yukarıdaki olumsuz nedenlerle tehdit altında bulunan su kaynaklarımızın kaya gazı ve petrolü gibi aşırı su kullanımı gerektiren, büyük miktarda endüstriyel atıksu üreten ve yer altı sularını zehirleyen bir enerji üretimi türünün devreye girmesiyle tükeneceği ya da kullanılamaz hale geleceği değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda;

1. 25/11/2014 tarihine kadar kaya gazı/petrolü arama ve çıkarma başvurularından ‘ÇED Gerekli Değildir’ ve ‘ÇED Gereklidir’ kararı verilen başvuru sayısı nedir? ‘ÇED Gereklidir’ kararı verilen başvurulardan kaç tanesi ‘ÇED Olumsuz’ ve kaç tanesi ‘ÇED Olumlu’ olarak sonuçlanmıştır? Başvurulardan 3/10/2013 tarihli Yönetmeliğin Eki “Duyarlı Yöreler”den “ülkemiz mevzuatı uyarınca korunması gerekli alanlar”, “ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca korunması gerekli alanlar” hakkında ‘ÇED Gerekli Değildir’ ve ‘ÇED Olumlu’ kararı verilen kaya gazı/petrolü arama ve çıkarma başvurularının sayısı ayrı ayrı nedir?

2. 25/11/2014 tarihinden sonra kaya gazı/petrolü arama ve çıkarma başvurularından ‘ÇED Gerekli Değildir’ ve ‘ÇED Gereklidir’ kararı verilen başvuru sayısı nedir? ‘ÇED Gereklidir’ kararı verilen başvurulardan kaç tanesi ‘ÇED Olumsuz’ ve kaç tanesi ‘ÇED Olumlu’ olarak sonuçlanmıştır? Başvurulardan 25/11/2014 tarihli Yönetmeliğin Eki “Duyarlı

Yörelere”den “ülkemiz mevzuatı uyarınca korunması gerekli alanlar”, “ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca korunması gerekli alanlar” hakkında ‘ÇED Gerekli Değildir’ ve ‘ÇED Olumlu’ kararı verilen kaya gazı/petrolü arama ve çıkarma başvurularının sayısı ayrı ayrı nedir?

3. Günümüze kadar kaya gazı depolama ve işleme tesisi için ÇED başvurusu yapılmış mıdır? Varsa bu başvurulardan ‘ÇED Gerekli Değildir’ ve ‘ÇED Gereklidir’ kararı verilen başvuru sayısı nedir? ‘ÇED Gereklidir’ kararı verilen başvurulardan ‘ÇED Olumlu’ ve ‘ÇED Olumsuz’ kararı verilenlerin sayısı ayrı ayrı nedir?

4. Yüksek hacimli hidrolik kırma yöntemi kullanımına neden olabilecek hidrokarbon (kaya gazı) arama ve/veya üretimi lisansları tahsis edilmeden önce insan sağlığı ve çevreye etkilerini ve risklerini önlemek, yönetmek ve azaltmak için Bakanlığınızda stratejik çevresel değerlendirme çalışması bulunmakta mıdır? Bu alanlar nereleri kapsamaktadır?